

ГРАДЕЦЬКА Наталія Миколаївна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри філології та
військового перекладу, Київський
інститут Національної гвардії України
(м. Київ, Україна)

ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ КУРСАНТІВ ВВНЗ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

В даний час особливої актуальності набуває питання підвищення рівня іншомовної підготовки військовослужбовців, зокрема курсантів ВВНЗ. Така нагальність обумовлена стрімким розвитком військового співробітництва з країнами-партнерами України, організацією і проведенням спільних навчань та операцій, активним впровадженням нових інформаційних технологій, розширенням сфери обміну військовою інформацією, вивченням технічної документації озброєння та військової техніки, а також появою нових засобів комунікації, академічної та професійної мобільності майбутніх випускників.

Іншомовна підготовка військовослужбовців – процес набуття та удосконалення рівня мовленнєвої компетентності військових для забезпечення ефективної взаємодії та спілкування у міжнародних військових операціях, співпраці з країнами-партнерами та міжнародними інституціями й військовими структурами НАТО. Іншомовну підготовку орієнтовано на засвоєння та вдосконалення навичок мовлення та розуміння іноземних мов для військових за профілем призначення професійної діяльності. В процесі іншомовної підготовки відбувається підвищення якості мовної комунікації військовослужбовців, вивчення міжнародних стандартів, умов ведення спільних військових операцій, освоєння специфічного військового сленгу та термінології. Іншомовна підготовка інтегрує значний загальноосвітній та виховний потенціал, який орієнтовано на підвищення рівня загальної та професійної культури, культури мислення та комунікації, а також на підготовку до міжкультурної комунікації.

Залучення культурної складової до методики викладання іноземної мови є важливим для досягнення основної практичної мети навчання, а саме для розвитку стратегій спілкування іноземною мовою у конкретному діловому середовищі [1, с. 114–118].

Міжкультурна комунікація стає важливим засобом навчання іноземним мовам, оскільки кожне заняття з іноземної мови – це перехрестя культур, це практика міжкультурної комунікації, тому що кожне іноземне слово відображає іноземний світ і іноземну культуру: за кожним іноземним словом стоїть обумовлене національною свідомістю уявлення про світ [2, с. 23–26]. В процесі вивчення іноземної мови формуються не тільки лінгвістичні вміння та навички: знання мови співрозмовника передбачає знання умов і культури спілкування, правил етикету, знання невербальних форм виразу (міміки, жестів), звичаїв, культури. Отже, культурологічний аспект вивчення іноземної мови є невід'ємним,

а завдання викладача іноземної мови – створення на занятті ситуацій, наближених до іншомовного соціокультурного або ділового середовища. Якщо прийняти до уваги Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, а також врахувати культурологічний підхід до вивчення іноземної мови, можна прийти до висновку: особа, яка хоче добре оволодіти іноземною мовою, зобов'язана вивчати культуру народу – носія цієї мови, щоб вільно орієнтуватися в реаліях, притаманних людям, які належать до певної мовної групи. У цьому контексті освітній процес постає як комплексне занурення в іншомовний культурний простір, що зумовлює необхідність системного підходу до добору матеріалів та методики їх опрацювання [3, с. 172].

Мова – це система знаків і засіб комунікації, а також соціокультурний контекст, що включає історичні, соціальні та психологічні аспекти життя носіїв мови. Повідомлення знань про культуру, історію, реалії та традиції сприяє вихованню позитивного ставлення до іноземної мови, культури народу-носія даної мови, покращує комунікативні навички, роблячи мову більш живою та автентичною.

При формуванні історико-культурних уявлень про країну мови, що вивчається, необхідна поступовість, розмаїтість і емоційно-візуальне вивчення зарубіжної культури у зіставленні з культурою своєї країни. Адже сприйняття зарубіжної культури завжди відбувається через призму власної.

В опануванні іноземною мовою та в процесі міжкультурної комунікації часто з'являються «приховані складнощі». Проблеми міжкультурної комунікації виникають через зіткнення різних культурних норм, цінностей та поглядів, що призводить до непорозумінь, стресу та конфліктів. Основні проблеми охоплюють лінгвістичні бар'єри, неправильну інтерпретацію невербальних сигналів, стереотипи та упередження, а також психологічні труднощі, як-от стрес, який ускладнює ефективне спілкування.

Усвідомлення можливих проблем, що виникають у міжкультурній комунікації представників різних культур, розуміння цінностей і загальноприйнятих норм поведінки є досить важливими факторами у вивченні іноземної мови. І коли здобувачі вищої освіти підготовлені до їх вирішення відповідним чином, вони можуть уникнути нерозуміння, неадекватного сприйняття поведінки і потенційних конфліктів, які можуть виникнути через неправильне використання мови, помилкову інтерпретацію реакції співрозмовника і оцінки ситуації, що склалася. А здатність до переосмислення культурних цінностей у своїй поведінці сприяє становленню його як високого фахівця у співпраці з представниками світової спільноти.

Вивченням проблем, що виникають під час спілкування представників різних культур, займається лінгвокраїнознавство – розділ мовознавства, що вивчає зумовленість мовних явищ і мовних одиниць соціальними факторами. Лінгвокраїнознавство розвиває ідею про необхідність поєднання навчання іноземної мови з вивченням суспільного й культурного життя носіїв мови, оскільки «мова не існує поза культурою, тобто поза соціально набутою сукупністю

практичних навичок та ідей, що характеризують наш спосіб життя» Ідеться про необхідність поглибленого вивчення національного характеру, менталітету, стилю життя носіїв мови, оскільки достатній словниковий запас і вміння конструювати граматичні структури не є запорукою адекватного вживання мовних одиниць. Вивчення іноземної мови як засобу спілкування – дуже складний процес, адже, крім знання мови, варто засвоїти особливості культури спілкування, правила етикету, невербальні форми вираження представників країни, що вивчається. Крім того, до основних компонентів будь-якої іноземної культури належать традиції, обряди, побутова культура, повсякденне поведінка, національні картини світу, які відображають специфіку сприйняття навколишнього світу, художня культура як елементи етнографії та етнології [4, с. 87].

За умови включення лінгвокраїнознавчого компонента до змісту вивчення іноземної мови потрібні адекватні засоби його засвоєння. Такими засобами можуть бути, насамперед, автентичні матеріали: літературні та музичні твори, предмети реальної дійсності та їх ілюстративні зображення, які максимально можуть наблизити здобувачів освіти до природного культурологічного середовища.

Формуванню міжкультурної комунікації у навчальному процесі сприяє використання штучного інтелекту, що відкриває нові можливості і передбачає здатність ефективно взаємодіяти з представниками інших культур, індивідуалізацію навчання, забезпечуючи адаптивне навчання; моделювання міжкультурних ситуацій, що дає змогу брати участь у рольових іграх, створюючи реальні комунікаційні ситуації в контексті культурних особливостей; доступ до глобальних ресурсів, що сприяє знайомству із соціокультурними реаліями; аналіз міжкультурних помилок; та розвиток інтерактивного навчання завдяки використанню віртуальних помічників, які можуть допомагати у вивченні мови через діалоги, інтегровані в культурні сценарії. Однак, роль викладача у розвитку міжкультурної комунікації на заняттях з іноземної мови є ключовою, оскільки він сприяє формуванню поваги до інших культур, усвідомленню культурних відмінностей і толерантності [5, с. 492–503].

Таким чином, залучення культурної складової до методики викладання іноземної мови у ВВНЗ є важливим для досягнення основної практичної мети навчання, а саме для розвитку стратегій спілкування іноземною мовою у конкретному діловому середовищі, а професійна компетентність спеціалістів нової формації вимагає володіння необхідними знаннями, вміннями, навичками для здійснення міжнародних відносин шляхом налагодження діалогу та взаєморозуміння з іноземними партнерами на високому професійному рівні, а отже, налагодження діалогу культур; толерантного ставлення до мовних і культурних відмінностей співрозмовника [1, с. 23–26].

Список використаних джерел

1. Погорелова Т. Ф. Формування міжкультурної ділової компетенції у студентів немовних спеціальностей на заняттях з іноземної мови. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Випуск 64, том 2. С. 23–26.

2. Нечаюк І. О. Міжкультурна комунікативна компетенція як складова міжкультурної комунікації в навчанні дипломатів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2016. Вип. 23(2). С. 114–118.

3. Рябуха Т., Куликова Л., Тарасенко Т. Технології формування міжкультурної компетентності здобувачів вищої освіти на заняттях з англійської мови. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2021. № 1(26). С. 168–173.

4. Липчанко-Ковачик О. В. Країнознавство як основа міжкультурної комунікації. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 68(1). С. 86–89.

5. Цимбалиста О. Формування міжкультурної комунікації на заняттях з іноземної мови. *Сучасні дослідження з іноземної філології*: збірник наукових праць. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика» 2025. Вип. 1(27). С. 492–503.